

BVS
schooladvies

Jaarbericht
2020

Inleiding

Dit bericht schrijven we net als vorig jaar in Coronatijd, met onderwijs op afstand afgewisseld met op locatie. We vertellen je graag over wat we in 2020 hebben ontwikkeld en aan werkzaamheden hebben verricht op de scholen. Door het grillig verloop van de Coronatijd hebben wij, net als de scholen een groot aanpassingsvermogen ontwikkeld. Omdat we onze capaciteit hebben uitgebreid met drie nieuwe adviseurs en een aantal nieuwe adviseurs in de flexibele schil waarmee we intensief samenwerken, konden we goed anticiperen op vragen. Dat laat onverlet dat we een aantal moeilijke maanden hebben gehad tijdens de lockdown.

Dit jaarbericht sturen we je toe, omdat we graag willen dat je als partner in het vrijeschoolonderwijs weet waar we mee bezig zijn, waar we voor staan en wat we voor je kunnen betekenen. Want we gaan ervan uit dat we elkaar nodig hebben om het vrijeschoolonderwijs verder te ontwikkelen. Vandaar onze missie: "kennis delen, mensen verbinden".

Doel van BVS-schooladvies

BVS-schooladvies is op 4 september 1981 opgericht onder de naam Stichting Begeleidingsdienst voor vrijescholen en sinds 2014 fungeren we onder de naam BVS-schooladvies. Alles wat we doen staat in het licht van ontwikkeling van vrijeschoolonderwijs; we onderzoeken en vertalen de menskundige uitgangspunten naar de dagelijkse onderwijspraktijk, we delen onze kennis en zetten onze expertise in om vrijescholen te begeleiden en te adviseren. We helpen iedereen, die een vraag heeft op het gebied van vrijeschoolonderwijs, met een passend aanbod verzorgd door onze deskundige medewerkers.

Vier pijlers waar we ons sterk op hebben ontwikkeld:

- begeleiding en advies
- opleiding en training
- onderzoek en analyse
- schoolpsychologisch werk

Positie

Wij zijn een publiek-private partner voor vrijescholen en kinderopvangorganisaties. Onze dienstverlening bestaat uit scholing, opleiding, training, begeleiding, advies en (psychologisch) onderzoek.

Wij werken aan de ontwikkeling van innovatieve en praktische toepassingen voor het vrijeschoolonderwijs, zowel op eigen initiatief als in samenwerking met scholen, andere onderwijsadviesbureaus en het lectoraat Waarden Vrijeschoolonderwijs. Deze producten en diensten sluiten aan bij de meest recente onderzoeksresultaten op onderwijskundig gebied en zijn tevens onderbouwd vanuit de antroposofische menskunde.

Ook zijn wij aangesloten bij de brancheorganisatie EDventure, waar we op een aantal gebieden samenwerken met branchegeenoten.

Nieuwe producten en diensten in 2020

Media-educatie en vrijeschoolonderwijs

Een vrijeschool verzorgt niet alleen lessen taal en rekenen, maar helpt leerlingen zich in brede zin te ontwikkelen zodat ze de uitdagingen van het (moderne) leven met goede moed aangaan. Het is dan vanzelfsprekend dat juist vrijescholen een degelijke visie hebben op media-educatie en de leerlingen op natuurlijke wijze de vaardigheden leert ontwikkelen die nodig zijn om 'digitaal geletterd' te worden. Door de Coronatijd is de urgentie alleen maar toegenomen. Maar is ICT-gebruik wel verenigbaar met de antroposofie? En waarom lijkt het nog best lastig om van een mooi beleidsstuk naar de praktijk te komen?

In 2020 hebben wij de ontwikkeling van digitale geletterdheid verder vorm gegeven. Met onze expertise en opgeleide mediacoaches kunnen wij vrijescholen helpen en ondersteunen in het realiseren van een digitale leerlijn, lesontwerp, etc. In het curriculum van vrijescholen zijn meer dan genoeg aanknopingspunten om de vaardigheden rondom het werken met én zonder digitale technologie te verzorgen.

Het ontwikkelen en implementeren van een passende leerlijn digitale geletterdheid die in de praktijk werkt en enthousiasmeert begint bij van elkaar (van leerkrachten en van ouders) horen wat je belangrijk en

fijn vindt. Naast onze hulp op school hebben we ook een *Netwerk digitale geletterdheid* voor het opdoen van informatie en kennis uitwisselen.

Afstandsonderwijs: onderzoek naar kunst en kunde van vrijescholen op afstand

Wij zijn in mei 2020 in opdracht van het platform PO (gevormd door de grote besturen van vrijescholen in het primair onderwijs) en het platform VO (gevormd door de besturen van vrijescholen in het voortgezet onderwijs) in samenwerking met bureau Jeugd & Media en de Vereniging van vrijescholen een onderzoek gestart naar de wijze waarop scholen hun afstandsonderwijs hebben vormgegeven en de inspirerende voorbeelden die zijn ontwikkeld tijdens de Coronacrisis.

Uitkomsten

Formuleer een duidelijke visie. Kies je digitale leer- en communicatiemiddelen zorgvuldig. Train leraren in inspirerend lesgeven via de camera. En zorg voor een door de hele school gedragen online gedragscode. Dat waren de voornaamste aanbevelingen van dit onderzoek naar afstandsonderwijs onder 125 basis- en middelbare scholen in het vrijeschoolonderwijs, waaraan 400 leraren deelnamen.

De kwaliteit van het onderwijs en de mate van betrokkenheid van leraren bij leerlingen is tijdens de lockdown in de eerste helft van 2020 zeer divers geweest, blijkt uit onderzoek van BVS-schooladvies en Bureau Jeugd & Media. Leraren geven daarin aan dat ze moeilijk hun weg vonden in alle digitale tools die voorhanden waren. En dat ze niet wisten hoe ze alle leerlingen goed betrokken konden houden, waardoor sommige kinderen uit beeld raakten.

Op plekken waar het wel goed ging, zijn docenten enthousiast over deze nieuwe onderwijsvorm. Dat kwam met name naar voren als leraren manieren vonden om te blijven werken aan groepsvorming en sociale cohesie in de klas. We zien positieve ervaringen op scholen waar leraren met elkaar zijn gaan nadenken over hoe ze de waarden van hun onderwijs ook op afstand konden vormgeven. En waar persoonlijke begeleiding van leerlingen op afstand goed georganiseerd werd.

Verder bleek de mate waarin schoolleiders sturing gaven aan de vormgeving van afstandsonderwijs, een belangrijke factor in de onderwijskwaliteit. Zoals dat de opdracht om elke dag minimaal een keer contact te hebben met alle leerlingen. En welke digitale middelen hiervoor ingezet moesten worden.

Het onderzoek geeft een aantal aanbevelingen waar scholen snel mee aan de slag kunnen ter

voorbereiding op een mogelijke nieuwe sluiting. De voornaamste:

- Besluit als school welke digitale middelen je inzet en maak duidelijke keuzes. Zo voorkomen je onduidelijkheid en onrust over waar leerlingen hun lessen krijgen en alle info kunnen vinden. Zorg dat leraren weten hoe ze de kanalen kunnen gebruiken, en train ze hierin.
- Zorg dat leraren weten hoe ze een online les moeten ontwerpen die op afstand overkomt. Voor een online instructie is het bijvoorbeeld belangrijk dat deze kort en duidelijk is. En het is goed om interactieve online mogelijkheden te gebruiken om bijvoorbeeld de klas in kleinere groepen op te delen en samen te laten werken.
- Maak een gedragscode voor het online klaslokaal en laat die bekrachtigen door de MR, zodat daarover straks geen discussie is. Bijvoorbeeld dat de camera aanstaat tijdens de les en het geluid uit. En hoe leerlingen vragen kunnen stellen.

Lees meer in het volledige *PO-rapport* en *VO-rapport*.

(Ver)nieuw(d)e samenwerkingen

Bureau jeugd en media

Wij werken samen met Bureau Jeugd & Media als we vragen krijgen uit het veld over de inzet van onlinetools bij online lesgeven of hybride lessen. Zo hebben we voor een aantal scholen een handreiking ontworpen voor online vrijeschoollessen.

IMO

Het IMO is het Internationaal adviesnetwerk voor Mens en Organisatieontwikkeling, dat door Adriaan Bekman is geïnitieerd. We werken op het gebied van organisatieadvies samen.

Op de bijeenkomst in 2017 waar de 25ste sterfdag van Bernard Lievegoed werd herdacht, ontmoeten we Klaas Ijkema als consultant van IMO NL. We hebben de afgelopen jaren samengewerkt en dat heeft in dit verslagjaar geleid tot een partnerschap. We zijn een onderzoek gestart naar de duurzame organisatie voor de toekomst. In 2020 is de eerste gezamenlijke conferentie vormgegeven, die door corona uiteindelijk online toch doorgang vond. In november heeft dit geleid tot een online vervolg.

Vereniging van vrijescholen

We werken met de Vereniging van vrijescholen samen wanneer het gaat over het vormgeven en uitdragen van visie en soms bij concrete projecten. In 2020 hebben we samengewerkt bij het ophalen van goede voorbeelden van online vrijeschoollessen, die gepubliceerd zijn op haar wiki-website *afstandsonderwijs*.

Verhalen van moed - in spannende tijden

In een moeilijke tijd is het belangrijk om verhalen te blijven vertellen aan kinderen. Om hun angsten te erkennen en hen hoop te geven. Om woorden aan gebeurtenissen te geven en er zo over te kunnen spreken. Om zin te geven aan wat zinloos lijkt. Een aantal van onze adviseurs hebben in 2020 tijdens de corona-lockdown de handen ineen geslagen en verhalen geschreven. Van deze verhalen maakten we ingesproken prentenboeken die via *onze website* circuleerden. Aangemoedigd door leraren en ouders kunnen we met trots melden dat alle verhalen *in druk zijn verschenen*.

Netwerk Intern begeleiders

Het netwerk intern begeleider vond weer plaats in 2020. We behandelden de kerntaken en bijbehorende competenties, visievorming als IB-er, taakafbakening, samenwerking met de schoolleiding, jaarindeling i.v.m. cyclisch werken en vitaliteit, en het prioriteren van ontwikkelpunten van jezelf en de school. IB-ers van verschillende scholen legden daarmee een fundament om hun functie verder vorm te geven en samen met de schoolleiding helder te hebben wat je van elkaar kunt verwachten. Na dit succes blijven we dit aanbieden in twee varianten: *startende IB-ers* en *ervaren IB-ers*.

Opleiding voor ervaren schoolleiders nieuw in het vrijeschoolonderwijs

In 2020 hebben we op verzoek van een aantal vrijeschoolbesturen een opleiding vorm gegeven voor ervaren schoolleiders, bestuurders of ondersteuningscoördinatoren die niet of weinig bekend zijn met het vrijeschoolonderwijs en hier graag in opgeleid wilden worden.

Het resulteerde in een opleiding met onderwerpen als inzicht in je persoonlijke drijfveren en leiderschap in relatie tot de antroposofische uitgangspunten van vrijeschoolonderwijs, het vrijeschoolleerplan en de verbinding met de door de Onderwijsinspectie gestelde kwaliteitseisen, professionele leergemeenschappen en omgang met feedback door peerreview. De deelnemers waren enthousiast en hebben naast ons aanbod veel van elkaars vrijeschoolleiderschapspraktijk geleerd.

Deze opleiding bieden we wegens het succes van de pilot in 2021/2022 aan voor open, landelijk brede inschrijving onder de naam *Leiding geven op een vrijeschool*. We hebben een aanvraag ingediend voor herregistratie schoolleidersregister.

Pittenzakjes

Sinds 2020 beschikken we naast stuiterballen ook over pittenzakjes. In onze map Zinvol bewegen

beschrijven we oefeningen voor zowel stuiterballen als pittenzakjes en daar kun je dus sinds dit schooljaar bij ons voor terecht. Na vragen van scholen en een samenwerking met Mercurius hebben we deze biologische pittenzakjes kunnen ontwikkelen. Met de pittenzakjes kun je net als met de stuiterballen kinderen leren gooien, richten, overgooien, vangen en de oog-hand-coördinatie verbeteren. Ideaal voor meer beweging in de klas.

Nieuwe werkwijze schoolpsychologen

In 2020 besloten we om de werkwijze van onze schoolpsychologen zo in te richten dat we meer preventief kunnen doen en meer effect sorteren met ons werk voor kinderen. In samenwerking met de school, het kind en de ouders kijken en denken we al jaren vanuit onze expertise mee naar wat de leerling nodig heeft om zich zo optimaal mogelijk te kunnen ontwikkelen en welke aanpak passend is om tot een helder antwoord te kunnen komen op de vraag die er ligt. We werken altijd handelingsgericht en zoeken naar haalbare oplossingen, daarbij leveren wij maatwerk.

Onze schoolpsychologen hebben zich gespecialiseerd in processen die met onderwijs te maken hebben. Ook kennen ze het vrijeschoolonderwijs goed, omdat ze vrijeschoolleraar en Intern Begeleider zijn geweest. Ze zijn daardoor in staat de vertaalslag naar de dagelijkse praktijk in het vrijeschoolonderwijs goed te maken.

Onze nieuwe werkwijze

We voeren eerst een intakegesprek om samen de vragen helder te krijgen en een passende route uit te stippelen. Soms volstaat een gesprek of observatie, soms zijn er psychologische onderzoeken nodig. Door de afname van een intelligentieonderzoek kunnen we een analyse maken van de sterke en mogelijk minder sterke kanten van een leerling om vervolgens passende adviezen te kunnen geven. Ook doen wij onderzoeken naar dyslexie, dyscalculie of op sociaal emotioneel gebied, telkens met als doel de leerling daardoor beter te kunnen begrijpen en gericht te kunnen begeleiden. Na het onderzoek volgt altijd een terugkoppelingsgesprek en een verslag om te volgen hoe het met de leerling gaat.

Afgelopen jaar zijn we verbonden aan twee stichtingen waar we frequent op bezoek komen om in het ondersteuningsteam van toegevoegde waarde te zijn en preventief de juiste acties te kunnen ondersteunen.

Kleutervolgsysteem

Ons Kleutervolgsysteem (KVS) bestaat al enige jaren en is gebaseerd op observaties in de praktijk door de eigen kleuterleerkracht. In 2020 hebben we een

geheel herziene versie uitgebracht. Het is een systeem waarmee je het werken in de kleuterklassen cyclisch en planmatig vormgeeft. Hierbij is een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de 1e laag, die je voor alle kinderen volgt en de mogelijkheid in een 2e laag van kijkwijzers om handelingsgericht mee te kijken wat er misschien nog meer aan de hand kan zijn; deze laag vul je alleen in bij kinderen die extra vragen oproepen. Op deze wijze kan je een beredeneerd aanbod bieden. Hiermee voldoen wij aan de kaders van de wet. In het KVS worden alle gevraagde ontwikkelingsgebieden bekeken. Wij vergelijken het kind daarbij met zichzelf. De ontwikkeling kan je individueel volgen of via klassenstaten. Als je gebruik maakt van de klassenstaten is er ook meteen zicht op de hele groep. Het KVS vormt een doorlopende leerlijn naar de groepen 3-6 en kun je digitaal invullen. Het gebruik van de klassenstaten blijkt in de praktijk overzicht te geven en wordt door de meeste kleuterleerkrachten als praktisch, ondersteunend ervaren.

Het KVS is niet ter goedkeuring voorgelegd aan de expertgroep in het kader van de wet die misschien per 1 augustus 2022 ingaat.

Leerlijnen (alle domeinen) per klas

We ontwikkelden in 2020 de publicatiereeks *Leerlijnen per klas*, dat een overzicht biedt van het aanbod per leerjaar voor de klassen 1 t/m 6. De katernen dragen bij aan het maken van of verkrijgen van een helder overzicht in de jaarklassen op een vrijeschool. Ieder katern bevat het hele actuele aanbod voor alle vakken in de betreffende klas, komt wat inhoud betreft precies overeen met de leerlijnen uit de digitale overzichten, zoals Volglijn of de module vrijeschool leerlijnen in ParnasSys, heeft overzichten die je ook als planningsinstrument kunt gebruiken, bevat voor de kunstvakken globaal klassikaal aanbod met enkele inhoudelijke-, aanpak- of materiaalkeuzes en bevat handige informatie uit onze taalkaternen.

Na een overzicht van de leeftijdsfase en de vertelstof van het jaar volgen de leerlijnen taal, rekenen en zaakvakken, met steeds onderscheid tussen wat aanbod is en wat een leraar daarvan in onze ogen per kind zou moeten bijhouden zodat ieder kind met voldoende basiskennis naar de middelbare school kan gaan. Het lesaanbod van de kunstvakken vertellen, muziek, schilderen, tekenen, vormtekenen, boetseren en spel en beweging beschrijven we in globale lijnen om de samenhang te ontdekken tussen de ontwikkelingsfase van het kind en het aanbod in deze leerlijnen. Ook geven we enkele materiaaladviezen en keuzes in de inhoud of de didactiek.

Internationale conferentie

In 2020 is BVS-schooladvies een partnerschap aangegaan met IMO het instituut voor Mens en Organisatieontwikkeling dat door Adriaan Bekman is geïnitieerd. Met Klaas Ijkema bereidden we een conferentie voor rond de vraag: *Hoe organiseren de vrijescholen zich de komende 100 jaar?* Het was gepland op 13 maart 2020. Helaas onderbrak de Covid-19 crisis ons initiatief abrupt. Een tweede poging kwam op 30 september 2020 online.

Ongeveer 30 deelnemers, twee sprekers uit het buitenland (Ronen Hahn uit Israël en Hannu Tuovinen uit Finland) en de organisatoren kunnen terugkijken op een initiatief waar verschillende belangwekkende onderwerpen besproken werden. De conferentie had het karakter van verkennen en onderzoeken. Dit sloot aan bij een aantal vraaggesprekken die Hans Passenier eerder had gevoerd met schoolleiders. Daarbij besprak hij hun organisatievraagstukken en of de door Rudolf Steiner ontwikkelde sociale driegeleding voor hen daarbij een rol speelt. Het onderzoek omvatte de Nederlandse situatie en de internationale ontwikkeling van Waldorfonderwijs, gezien vanuit de impuls waar de vrijescholen 100 jaar geleden uit ontstaan zijn, namelijk die van de pedagoog Rudolf Steiner én die van de ondernemer Emil Molt.

Het bleek een begin van een reeks conferenties. Op 26 november 2020 was er een tweede online conferentie waar Hermanus Meijerink vertelde over de ontwikkelingen van het Waldorfonderwijs in Brazilië. Daarnaast bespraken we met de deelnemers horizontaal leiderschap en horizontaal organiseren. Deze conferentie kreeg in mei 2021 een vervolg.

E-learning omgeving

Omdat we steeds meer opleidingen verzorgen en ook steeds meer online werken is de ontwikkeling van een digitale leeromgeving ondersteunend aan ons werk. In 2020 kreeg de e-learning omgeving van BVS-schooladvies meer betekenis; bij meerdere opleidingen en trainingen maakten we gebruik van dit digitale platform. Het blijkt een handig middel om tussen bijeenkomsten feedback te geven aan deelnemers en om het opleidings- en trainingsmateriaal eenvoudig beschikbaar te stellen. In 2020 is met Mathilde van Arkel als adviseur een kwaliteitsslag gemaakt, waardoor de omgeving rijker werd en de adviseurs langzaam maar zeker meer thuis raakten in dit nieuwe systeem.

NJI aanvraag Vroeg Veelzijdig Ervaren

Vanaf 2004 hebben we als BVS-schooladvies verschillende kinderopvangorganisaties mogen ondersteunen in de certificering en erkenning van hun Voor- en Voegschoolse Educatie (VVE).

Margot Wouterse - de eigenaar van de Speelplezier-methodiek- heeft in 2019 aangegeven de overeenkomst met BVS-schooladvies aangaande de licentie voor de VVE-Speelpleziermethodiek te willen beëindigen. In de praktijk van de 5 jaar daarvoor zijn we verschillen van inzicht tegengekomen in o.a. het gebruik van materiaal, waardoor Margot aangaf dat het beter zou zijn als we zelf een eigen erkende VVE-methodiek bij het Nederlands Jeugd Instituut (NJI) zouden aanbieden ter erkenning. We hebben onze eigen methodiek "Vroeg Veelzijdig Ervaren" ter validatie voorgelegd aan het *Nederlands Jeugd Instituut*. Je kan het als opvolger van Speelplezier Antroversie zien.

We hebben in 2020 hard gewerkt aan de erkenningsaanvraag. We verwachten in juni 2021 de uitspraak van de beoordelingscommissie van het Nederlands Jeugd Instituut (NJI) over onze eigen VVE-methodiek Vroeg Veelzijdig Ervaren te ontvangen.

Publicatie Waarden in het onderwijs

Op 9 september 2020 is bij het afscheid van Hans Passenier als directeur van BVS-schooladvies zijn boek *Waarden in het onderwijs*, ondersteuning van een lesontwerp gepresenteerd. Het is een eerste publicatie in een onderwijsreeks waar BVS-schooladvies samen met Christofoor aan werkt.

Webinars en Meet-ups

Met de komst van de lockdowns i.v.m. het coronavirus zijn wij in 2020 gestart met gratis Meet-ups en Webinars. Na de eerste successen in het voorjaar hebben we onze knowhow rondom het organiseren en vormgeven van een online bijeenkomst snel en flink uitgebreid. Dat resulteerde in meerdere Meet-ups over online periodeonderwijs, online werkvormen en sociaal verbindende activiteiten, vormtekenen, lesgeven op afstand en Webinars over online lesgeven aan examenleerlingen, het organiseren van online afstandsonderwijs en internationaal vrijeschoolonderwijs.

Online bijeenkomsten zijn succesvol gebleken. Ze passen bij deze tijd. Voor deelname hoef je niet te reizen en de digitale tools voor dergelijke ontmoetingen zijn goed ontwikkeld. Online samenkomen is een goede aanvulling op ons bestaande werk van fysieke trainingen en opleidingen en ons werk op school.

Onze diensten op het gebied van opleiding, training en begeleiding

Naast de hierboven beschreven nieuwste ontwikkelingen van BVS-schooladvies zetten we eerder ontwikkelde producten en diensten nog steeds actief in. Hieronder valt onder meer de *schoolleidersopleiding* (NSO-CNA), opleidingen vrijeschoolpedagogie voor *kleuter*-, *basis*- en *voortgezet onderwijs*, waarin je in twee jaar de achtergronden van het vrijeschoolonderwijs je eigen maakt. In verschillende netwerken, zoals van *taalspecialisten*, *rekenspecialisten*, *hoogbegaafdheidsspecialisten* en *Regenboog Licentiehouders* vormen we samen met de specialisten beleid en vindt er intervisie plaats. En vergeet onze veel gevolgde taaltraining *ZLKLS Basis* en *Voortgezet* niet.

Begeleiding, advies en training op school

We begeleiden leraren, ib/zorgcoördinatoren, schoolleiders, directies en besturen bij een nieuwe onderwijsontwikkeling of met een persoonlijke leervraag. We adviseren leraren en scholen met *onderwijsaudits*, groepsanalyses, leerlijnen, zoals taal en rekenen, etc. Onze trainingen sluiten aan bij de specifieke vraag van de school en is altijd op maat. Zo verzorgen we onder meer sociale vaardigheidstrainingen en –*interventies* Regenboog, *communicatie*-, *mentoraat*- en *didactiektrainingen* en scholing op het gebied van *periodeonderwijs*. In het VO is ons werk nog meer gegroeid, we verzorgen begeleiding van leidinggevend en organisatieontwikkeling en leerplanontwikkeling. We ondersteunen daarnaast ook nieuwe initiatieven, waaronder Waldorf Grotius te Delft en Etty Hillesum het Corberic te Deventer, CSW Bestevaër te Vlissingen, Parkstad te Heerlen en Udens College te Uden. Bij deze nieuwe scholen verzorgen we de opleiding vrijeschoolpedagogie voor leraren voortgezet onderwijs op maat en op locatie. Ook geven we gastlessen op de VSPabo in Leiden.

Onze diensten op het gebied van zorg

Zoals al hierboven beschreven hebben we de werkwijze van onze *ondersteuning en zorg vanuit de schoolpsychologen* in 2020 gewijzigd.

Naast diagnostiek neemt de advieskant een steeds prominentere plaats in bij het werk van onze schoolpsychologen. Door hun werkervaring in het vrijeschoolonderwijs als leraar en intern begeleider kunnen zij antroposofisch onderbouwde handelingsadviezen, oplossingsrichtingen en onderzoeken verzorgen, waarbij het doel is zoveel mogelijk preventief te werken en het handelingsrepertoire van de leraar uit te breiden.

Met *ondersteuningspakketten* kunnen scholen tegen scherpe tarieven een aanvulling vanuit de antroposofische achtergrond in hun zorg ondersteuningsteam (ZOT) borgen. Doordat psychologen vaker op scholen komen kunnen ze makkelijk via korte lijnen snel acteren. Een toenemend aantal scholen heeft binnen het regionale samenwerkingsverband een budget vrij weten te maken voor deze dienstverlening.

Daarnaast werken we samen met het lectoraat waarden vrijeschoolonderwijs van Hogeschool Leiden; onze schoolpsycholoog Saskia Snickers doet daar onderzoek naar hoogbegaafdheid bij kinderen.

Onze diensten op het gebied van kinderopvang en BSO

Zoals hierboven al beschreven hebben we in 2020 nog de opleiding in de antroposofische variant van de Voor- en vroegschoolse Educatie (VVE)-methodiek Speelplezier verzorgd. Ondertussen hebben we onze eigen VVE-methodiek Vroeg Veelzijdig Ervaren ontwikkeld en aan het NJI voorgelegd ter validering, waarmee wij met een eigen erkende VVE-methodiek voor de antroposofische kinderopvang en kleuteronderwijs voldoen aan de eisen van de gemeente rondom VVE. In de loop van 2021 verwachten we de validatie.

Onze diensten op het gebied van organisatieontwikkeling

Naast scholing en begeleiding van leraren en de opleiding voor schoolleiders ondersteunen we de organisatieontwikkeling van de school. We kunnen bij elke vraag ondersteunen met specifieke expertise.

Horizontaal organiseren en een professionele cultuur

Uitgangspunten van de professionele cultuur, zoals erkende ongelijkheid, actiegerichtheid, aanspreken op gedrag, vormen de basis van trainingen die leiden tot handelingsbekwame professionaliteit. Achtergronden van de menskunde helpen de eigen kwetsbaarheid in conflicten te herkennen en daarnaar te handelen. Kunnen confronteren, terwijl je toch in verbinding blijft en tot een goede gezamenlijke oplossing van een vraagstuk komt. Daarnaast werken we steeds vanuit de impuls die Steiner gaf bij de cursus Algemene Menskunde: iedere leraar moet de volle verantwoordelijkheid kunnen en willen dragen om zijn pedagogisch werk vorm te geven, maar hier ook op aan te spreken zijn. Hierin is afgelopen jaar (2020) een aantal managementteams begeleid op scholen.

Teamontwikkeling

Zoals het team functioneert, zo draait de school. Soms is het nodig in een team de bakens te verzetten. Omdat de samenwerking vastloopt of om (nieuwe) inspiratie op te doen. Afgelopen jaar hebben we op diverse scholen een *teamontwikkelingstraject* vormgegeven.

Communicatie

In het huidige tijdsgewricht wordt er een zware eis gesteld aan de communicatieve vaardigheden van alle medewerkers op een school. Wij werken met de methodiek van geweldloze of *verbindende communicatie* aan oudergesprekken, het geven van feedback en de onderlinge communicatie. De verschillende stappen uit het model oefen je uitvoering in rollenspellen en met behulp van situaties uit de eigen praktijk. In de periodes tussen de bijeenkomsten kun je de opgedane ervaringen in de praktijk brengen en vaardigheden ontwikkelen.

Kwaliteitszorg

De zorg voor kwaliteit is van essentieel belang voor de verdere ontwikkeling van je onderwijs. Levend onderwijs vraagt een doorgaande ontwikkeling en verbetering. Het is van belang om regelmatig naar de inhoud van het onderwijs en de organisatie te kijken. We hanteren diverse instrumenten om je te helpen met het ontwikkelen van de kwaliteit van je school:

- Handboek kwaliteitszorg
- Vragenlijsten via onze enquête-module
- Werken Met Kwaliteit (WMK)-PO/VO
- Kwaliteitswijzer vrijeschoolonderwijs

Op diverse scholen hebben we succesvol gewerkt met deze kwaliteitszorg instrumenten.

Financieel

Aantrekkelijke markt: capaciteitsvraagstuk en corona 2020

Het jaar 2020 werd overschaduwd door de Coronacrisis. Als gevolg van de crisis vond twee keer een lockdown plaats. BVS-schooladvies heeft daarom een beroep gedaan op de eerste tranche van de NOW-subsidie, beschikbaar gesteld door de Rijksoverheid. Tijdens de lockdownperiode is veel werk verschoven waardoor BVS-schooladvies na de zomervakantie met een uitbreiding in capaciteit is gestart.

Door flexibiliteit, creativiteit en extra inzet van adviseurs is er ondanks alle maatregelen veel werk verzet in hybride vormen. Waar mogelijk zijn cursussen, trainingen en opleidingen in levenden lijve doorgegaan. Soms in kleinere groepen of juist in grotere ruimten. Daarnaast zijn allerlei online variaties ontwikkeld. Naast het verzorgen van Webinars en Meet ups is ook het individueel aanbod deels online vormgegeven. Wij hebben het afgelopen jaar een flexibel aanbod ontwikkeld zodat we wendbaar zijn in deze onvoorstelbare samenleving. De jaarrekening laat desondanks een negatief saldo zien van € 137.880,-.

BVS-schooladvies is aangesloten bij de brancheorganisatie EDventure. Binnen de brancheorganisatie werken we samen met andere branchegenoten, b.v. bij het product Acadin, een digitale ondersteuning voor de meer begaafde leerling waarvan inmiddels vijf vrijescholen gebruik maken. Er zijn in Acadin investeringen gedaan, die we verwachten in de komende jaren weer terug te verdienen.

Als organisatie is BVS-schooladvies zichtbaar binnen het vrijeschoolonderwijs. Vooral de vrije basisscholen doen een beroep op de dienstverlening van BVS-schooladvies. Het voortgezet vrijeschoolonderwijs zoekt steeds vaker de samenwerking met BVS-schooladvies op, maar blijft een moeilijke markt omdat de concurrentie groot is en de naamsbekendheid van BVS-schooladvies nog relatief klein. Wel begeleidt BVS-schooladvies vaak nieuwe initiatieven die zijn onder gebracht bij reguliere besturen. In het jaar 2020 wilden we vooral inzetten op duurzame samenwerking met vrijescholen in plaats van losse projecten voor de korte termijn doelen. Dit is slechts ten dele gelukt. De uitbraak van

de pandemie heeft ervoor gezorgd dat de samenwerking met veel scholen werd opgeschort.

Ontwikkelingen in de dienstverlening

Dit jaar leverde BVS-schooladvies betaalde dienstverlening aan de vrijescholen voor basisonderwijs, aan vrijescholen met afdelingen voor voortgezet onderwijs, zoals ook vorig jaar het geval was en aan landelijke instellingen voor het vrijeschoolonderwijs, te weten: de Vrijeschool Pabo, de Post HBO voortgezet vrijeschoolonderwijs en aan een aantal grotere besturen van vrijescholen. We hebben de dienstverlening uitgebreid richting kinderdagverblijven en peuterspeelzalen in het kader van de VVE trajecten en een aantal reguliere scholen in het PO en naar scholen voor VO.

Voor de bepaling van de aan scholen in rekening te brengen kosten wegens dienstverlening gold een gedifferentieerd tarief: een uurtarief van € 139,- per uur, € 519,- per dagdeel, € 984,- per dag en ons gereduceerd tarief bij een *Integraal Schoolontwikkelingspakket* (ISO) € 104,50 per uur.

BVS-schooladvies heeft veel werk gestoken in de ontwikkeling van het aanbod en de innovatie van diensten en producten en het doen van onderzoek in scholen.

De omzet

De omzet laat een flinke stijging zien in de opbrengst cursussen, laat een lichte stijging zien als het gaat om begeleiding/scholing, opbrengst Volglijn en bezoekkosten. Daling zien we in ONL Dyslexie omdat we deze dienstverlening hebben afgesloten, maar ook in Onderwijsadvies en schoolmanagement.

Uitsplitsing netto omzet	2017	2018	2019	2020
Abonnement leerlijnen	12.055	13.592	14.000	13.883
Bezoekkosten	13.083	15.705	34.465	28.502
Onderwijsadvies (BTW 21%)	4.061	32.694	27.704	80.518
Begeleiding/scholing 0% BTW	547.014	601.871	603.358	592.487
Leerlingzorg	69.257	85.898	35.246	38.636
Schoolmanagement	79.820	30.029	2.267	1.300
ONL Dyslexie	4.922	9.102	0	0
Opbrengst Volglijn	17.715	19.799	23.754	27.479
Opbrengst cursussen	120.425	107.281	141.097	182.333
Producten en Materialen	46.548	31.361	30.719	37.615
Totaal	914.900	947.332	912.611	1.002.753

Vergelijking kengetallen

Omzet, kosten en exploitatie	2016	2017	2018	2019	2020
Omzet	957.649	923.392	956.447	921.350	1.069.093
Kosten	1.021.462	890.075	955.244	974.761	1.216.973
Exploitatieresultaat	-63.813	33.317	1.202	-53.410	-147.672
Netto winstmarge	-6,7%	3,6%	0,1%	-5,8%	-13,8%

De omzetbedragen tussen de twee tabellen verschilt, omdat bij de kengetallen ook de omzet vanuit huur en rente is meegenomen.

De solvabiliteit en de liquiditeit zijn goed. De rentabiliteit van 2020 is helaas onvoldoende als gevolg van de verminderde omzet ten opzichte van de begroting door het uitbreken van het coronavirus. Het weerstandsvermogen (eigen vermogen en voorzieningen/totale lasten) van de onderneming is onder de 50% terechtgekomen. Hoewel we nog over voldoende middelen beschikken, zetten we alles op alles om meer omzet te maken de komende periode om in 2021 niet verder in te teren op onze reserves. Helaas konden we slechts eenmalig gebruik maken van de overheidssteun omdat we afgezet tegen de begroting van 2019 te veel omzet maakten om in aanmerking te komen voor de tweede en derde tranche.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Solvabiliteit	0,69	0,66	0,63	0,67	0,58	0,41
Liquiditeit	3,57	3,13	3,01	3,44	2,64	1,66
Rentabiliteit eigen vermogen	0,07	-0,07	3,58	0,09	-5,82	-13,83
Weerstandsvermogen	60%	42%	57%	53%	47%	41%

Als gevolg van de verliezen afgelopen 2 jaar is het weerstandvermogen gedaald. Hoewel we aanspraak hebben gedaan op de NOW-regeling voor de 1ste tranche, heeft dat niet kunnen voorkomen dat we onze reserves verder moesten aanspreken in 2020.

LIJST VAN MEDEWERKERS/RVT
D.D. 31 DECEMBER 2020

Onderwijsadviseurs	Annechien Wijnbergh
	Annemarije van Putten
	Cécile de Jong
	Gerben Deenen
	Kendra Loos
	Hans Passenier
	Jeanneke Brosky
	Jörgen Joosten
	Lisette Stoop
	Miryam Hupkes
	Rikke Heesen
	Stephanie de Vries
Schoolpsychologen	Saskia Snickers
	Wendy van den Brand
Directie/bestuur	Elard Pijnaken
Kantoor	Carin Drenthe - <i>secretariaat</i>
	Marieke van der Ree - <i>stafadviseur / officemanager</i>
	Patricia Veldhuizen - <i>controller</i>
Raad van toezicht	Eric van de Luytgaarden
	Gijs Roeters van Lennep - <i>voorzitter</i>
	Klaas Ijkema

